

Bohuslav Blažek — sociální ekolog a metodolog vědy

(18. 10. 1942 - 20. 11. 2004)

Dvašedesátka je příliš nízký věk na odchod ze světa, zvlášť pokud se jedná o člověka s tvůrčím duchem, polyhistora schopného originálně propojovat obory a navíc s takovou hloubkou ponoru, jak to dokázal Bohuslav Blažek. Dokladem může být i vějíř disciplín, které reprezentoval: filmový dokumentarista, pedagog, publicista, scénarista, dramaturg, kritik, překladatel, moderátor, prognostik a „nebiologický“ ekolog, jenž má však společné publikace s řadou biologů, kteří využili především jeho metodologických schopností. Hlavně pro tu poslední „parketu“ o něm píšu do Živy, tedy do časopisu pro biology.

B. Blažek je autorem knih Bludiště počítačových her, Tváří v tvář obrazovce, Venkov, město, média nebo Krása a bolest. Vždy se zabýval existenciálními otázkami lidí, ať už utrpením a bolestí handicapovaných nebo civilizačními impakty v sociálních či individuálních kontextech životního stylu. Jeho velkým tématem byla obnova venkova, k níž se vracel nejen knižně, ale v nedozírném množství publikovaných esejů, kritických úvah a studií. B. Blažek byl doajista typickým produktem politického uvolnění v 60. letech, po níž jeho generaci v nejlepších letech nahradila následná „normalizace“. Štěstí v neštěstí měl tam, kde jsme se také oba později setkali — na půdě Ústavu krajinné ekologie (ÚKE) tehdejší ČSAV. Jeho ředitel, geobotanik prof. E. Hadač, pomohl k návratu do tvůrčí činnosti kromě Blažka celé řadě schopných lidí pracujících v té době po kotelnách nebo jiných nouzových zaměstnáních bez možnosti rozvíjet svou profesi. Sám B. Blažek na své akademické období vzpomíná v almanachu k výročí ÚKE z r. 1995:

„Hojivou náplastí na děs z absurdnosti „čisté vědy“ v Akademii věd byla moudrost, velkorysost a laskavost tehdejšího ředitele ústavu prof. Emila Hadače. V ústavu se mi

dostalo dvojrole zakladatele naší ekologické psychologie a metodologa u nás rovněž nového interdisciplinárního oboru, antropoekologie. Denně jsem se stýkal s lékařem, ekonomem, demografkou, zemědělským inženýrem, architektem, právníci, sociology, biology. Učil jsem se formám vědecké komunikace, jako je rešerše literatury a její citování, výměna separátů, vědecká polemika, vedení seminářů, psaní vědeckých prací ve více autorech nebo konstituování interdisciplinárního týmu.“

„...Akademická volnost měla své velké výhody, kromě toho jsem měl největší produkci článků na hlavu v celém ústavu, mohl jsem stihnout i dvě zpočátku nezávislé, pak ale více se vším ostatním propojené aktivity. Jednak jsem spolupracoval postupně s několika desítkami architektů jako poradce a posléze spoluautor, jednak jsem spolu se sociologem PhDr. Jiřím Reichelem založil a vedl v ústavu pro výzkum kultury svůj vlastní interdisciplinární výzkum ekologie rekreace v Krkonošském parku. S architekty jsem posléze začal spolupracovat i na projektech, které se realizovaly — a tak jsem získal zkušenost, kterou čistá věda nezná. Krkonošský výzkum mi zase dal zkusit zakládání výzkumu, magii desítek kilogramů počítačových výstupů a nutnost urputného boje se statistikem a programátorem. Teprve tady jsem nabyl dojmu, že se mi podařilo sáhnout si na několik prvních náznaků vlastních empirických poznatků, které nebyly ani plodem pouze studia, každodenního pozorování, ani spekulace, a že má kritika vědy tedy začíná být vedena zevnitř.“

„...V tomto ekologickém období jsem byl nadále v polemice vůči soudobé vědě naší i světové, ale začínala se mi již určitěji rýsovat vize toho, jaká by měla být věda, ke které bych se chtěl hlásit a jíž bych byl ochoten dát všechny své síly. Snad jediným vědcem, který v té době měl pozitivní představy naplňoval, byl ekolog Marcel Rejmánek. Své metodologické postřehy jsem s potěšením konfrontoval s matematiky (RNDr. Jan Pokorný, RNDr. Vladimír Zavázal, ing. Alois Krtíl). Tvrdou školu kultury vědeckého myšlení a vyjadřování mi připravil tehdejší šéfredaktor Časopisu pro fyziku RNDr. Zdeněk Málek, který mě vlastně

dovedl k mým prvním „důstojným“ publikacím...“

„Šťastnou shodou okolností jsem začal vést korespondenci s tak skvělými vědci, jako jsou geografové Hagerstrand a Kates nebo metodologové Holton a Radnitzky. Hagerstrand mi publikoval tři články, které rozeslal po celém světě předpokládaným účastníkům mezinárodní geografické konference, a pak mě na ni pozval. Jeli tam samozřejmě jiní. Ve švýcarském časopisu *Dialectica* jsem byl druhý Čech, kterému tam vyšel článek (bylo to srovnání Bohra s Piagetem na pozadí mého vlastního modelu). I když mě ústav nepustil do Vídně na kybernetickou konferenci, vydali nám tam s matematikem Zavázalem článek o matematickém modelu základních sémiotických kategorií. V *Žurnalu obšcej biologii* zase vyšel článek o metodologii fytoecologie, který jsem napsal s dvěma biology...“

B. Blažek dokázal na diskutérských fórech strhnout k následování a k obětem pro bádání mladé adepty vědy — právě takové, kteří dnes v platové bídě při typicky českém systému rozdělování finančních prostředků na výzkum utíkají do zahraničí. S noblesou uměl být na úrovni výkladů Bertalanffyho systémové teorie nebo vizionářských tezí Fritjofa Capry, stejně jako dokázal proniknout do zcela prakticistní sféry kolosu zdravotnictví ve státě, jenž dokáže tak odosobňovat a redukovat potenciál lékařského personálu. Pokud se někoho dotkl, vždy byla v pozadí dogmata a dogmatismus — nesnášel absenci aktivní spoluúčasti na vytváření života a všeho, co jej podporuje. Dodnes mám pod sklem na pracovním stole úryvek z jeho manuskriptu *Dimensione uomo* — man size: „Kdo soudí, že lze předvídat budoucnost, již tím vyjadřuje svůj soud o povaze dějin a času. Někdo předpovídá to, čeho se nejvíc obává, maluje čerta vlastní úzkosti na zeď. Jiný vydává za prorocství růžové zámky svých snů. Některý rázně říká, že bude to a to, protože tak chce vnutit ostatním svou představu. A některý říká: Příčiním se, aby bylo to a to. Pouze tento poslední druh předvídání nás zajímá. Budoucnost není předem hotova, a není ji proto odkud vyčíst.“

Pavel Kovář